

BERTA ZSOLT
**Magyarok vagyunk,
 vagy mi az isten?!**

Az alapkiképzés után, az új századomban írnok lettem, ami különleges, kivételezett helyzetet jelent. Az írnok mindig tudja, kit kell feltétlenül hazaengedni családi- vagy nőügy miatt, ki beteg, kinek halt meg valakije. Ezért a századparancsnok egy idő után nagyban támaszkodik rá, és általában hagyja, hogy ő döntsön helyette az eltávozásokat, kimaradásokat, szabadságokat illetően. Már csak azért is, hogy neki ne kelljen ezzel bíbelődni.

Semmi sincs és semmi nem történhet a laktanyában, ami a sorkatonára szemében felérne a laktanya elhagyásával. Semmi. Tehát az írnoknak mindenki igyekszik a kedvére tenni. Az írnoknak nem kell szolgálatba járnia. A kifogásait, hogy miért nem vesz részt a gyakorlaton vagy az éjszakai lövészetben, soha, senki nem firtatja. Az írnok jóban van a laktanya más kivételezettjeivel, mint például a szakácsok vagy a stúdiósok, ezért azt eszik, amit akar, és akkor néz filmet, amikor akar. Az írnok biciskáját az elhelyezésben a lakatosok tökéletesre élezzik, ruhacsereket neki mindig új nadrág és zubbony jut, és az írnok soha nem felsőágyas. A reggeli tornán sem kell részt vennie, mert míg a többiek a sötét hajnal farkasordító hidegében az udvaron szaladgálnak és gimnasztikáznak, addig ő az ágyakat ellenőrző ügyeletes tiszt elöl bezárkózik a századparancsnoki irodába, s álmos fejét az íróasztalra hajtva édesdeden alszik még fél órát. Ha a reggelire sem térne magához, a kijelölt kopasz elhozza az étkezdéből az adagját. Az írnok disznóságait soha, senki nem jelenti. És még sorolhatnám. De mindehhez túl kell élni az első időszakot, mert amíg az írnok kopasz, addig az öreg írnok kényének-kedvének a kiszolgáltattottja, s a kiváltságokból csak kevés jut neki, viszont a munka egésze a nyakába szakad.

Ennek megfelelően nappal a hétköznapi katonák hétköznapijait éltem, vagyis gyakorlatoztam, szolgálatot adtam, különböző hadászati és határvédelmi szakkiképzéseken vettem részt. Délután öttől pedig öreg írnokom, Novák Előd türelmetlenül elhadart oktatásában részesültem az előjegyzési napló vezetését, a szabadságlevelek kiállítását, heti kiképzési és takarítási terv elkészítését, havi zsoldok, étkezési pénzek, raktárkészletek, véradások nyilvántartását és a fegyverjegyzéket illetően. És még sorolhatnám. Előd közben folyton az óráját nézte, már kimenőruhában toporgott felettem, és minden kérdésemre azzal kezdte a választ:

– Hát ez nem igaz, ilyen egy kibaszott hülye kopasz, hogy nekem mért mindig ilyenek jutnak?!

Elődnek családi-szociális okokból nem másfél évet kellett szolgálnia, mint nekünk, hanem csak egyet. Tehát egy hete még kopasz volt maga is, de mivel immár csak fél éve volt hátra, azonnal az „öreg” jelzőt akasztotta magára, nagyvonalúan kihagyva a második időszakot jelentő „gumi” titulust. Vagyis előttem még soha egyetlen kopasz sem „jutott” neki.

Mielőtt elhagyta volna a laktanyát, ellátott azokkal a munkákkal, amelyeket neki kellett volna napközben megcsinálnia, aztán elsöpört. Hajnalig görnyedtem az íróasztal fölött, hogy aztán néhány órás alvás után fél hatkor tornázni induljak. Előd ugyanakkor megérkezve a századraktár zárt ajtaja mögött, a tiszta gyakorlók, törölközők és takarók megnyugtató biztonságában és melegében édes álomra hajtotta mata részeg fejét.

Kizsákmányolásom által keletkezett szabadidejét Előd kungfu-, akció-, és pornófilm nézéssel, csocsózással és rexezéssel, valamint a raktári készletekkel való sefteléssel és az étkezési pénzek sikkasztásával töltötte ki. A titoktartásomat egy-egy tubus bakancspucoló Bagarollal, tiszta törölközővel, konzervvel vélte megváltani, miközben nem győzte hangsúlyozni, hogy az ilyen ajándékokat csak különleges jóindulatának és főúri nagyvonalúságának köszönhetem, hiszen az, hogy írnokot csinált belőlem, önmagában is pofátlanul szerencsés fickóvá tett. Előd távollétében megejtett óvatos tapogatózásomra, miszerint vajon miként dobhatnám el magamtól pofátlan szerencsémeket, századparancsnokunk határozottan nemet mondott.

– Mi a fasz...?! Ez nem kívánságműsor, bassza meg! Ez parancs!

Így hát nem volt mit tennem, vártam, hogy kiteljen az időm, s nyakamba szakadjon mindaz a jólét, amit rabtartó gazdám oly felhőtlenül élvezett.

Ahogy kiokosodtam a katonai adminisztrációban, Előd már néhanapján sem nézett a körmömre, s bár hivatalosan ő maradt a századírnok, hamarosan a magam hatáskörében döntöttem a kimaradásokról, eltávozásokról, szabadságokról. Minden egyes pénteken elkéredzkedtem magam is, de Előd sosem engedett el.

– Mindkét írnok nem lehet távol, kopasz! – felelte és röhögött. – Majd a jövő héten.

De a jövő héten megint ugyanezt mondta. Úgyhogy egy idő után magam elengedtem magamat. Sok üveg pálinka és sok csik cigaretta, valamint egy tavalyi Bíró Ica falinaptár fejében beszereztem egy szabadságlevél-tömböt és egy körletelhagyási könyvecskét, s azontúl ezek segítségével elhagyogattam a laktanyát. Ha nagy ritkán létszámenőrzés volt, akkor a folyosón felsora-

kozott álmos, egyforma pizsamás század egyik előre megbízott tagja a saját és az én nevem hallatán is beüvöltötte, hogy „jelen”.

Egy hétfő hajnalon hétfégi eltávról érkeztem vissza. A század folyosóján megálltam az alegység-ügyeletesi asztal mellett, és kiraktam rá a töltött csirkét és a pálinkás-üveget. Nyisztor szakaszvezető meghúzta az üveget, és felém nyújtotta. Aztán letépte a csirke egyik combját. Beleharapott, és csámcsogva közölte:

– A Novák keresett éjjel. Látta, hogy üres az ágyad.

Ez kellemetlenül ért és meglepett. Előd minden hétvégén hazament, és (külön engedéllyel) csak hétfőn délelőtt érkezett meg.

– És mit mondtál neki?

– Hogy a műhelyeknél zsupgázol. Nem szólt semmit, de láttam, hogy nem hiszi el.

Halkan óvakodtam be a körletbe. A szokásos lábszag, szellőzetlen bűz és horkolás közepette óvatosan settenkedtem a sötétben az ágyam felé, de egyszer csak felgyulladt a villany. A kapcsoló Előd ágya fölött volt.

– Miből lesz a cserebogár!

Végigmért a kimenőruhámban, aztán lekapcsolta a lámpát.

Attól kezdve kiterjesztette rám a maga kiváltságait. Az írni munkára való hivatkozással minden gyakorlatról és kiképzésről kimentett, és vitt magával csocsózni, tétlenül heverni a lógósok rejtekhelyein, enni a konyhára, kávézni a kantinba. (Nem beszélve a stúdióban zártkörűen működő videofilm klubról, ahol olyan alapműveket tekinthettem meg, mint például a Delta Kommandó, Chuck Norris-szal a főszerepben.) Előd jóindulata és kedvessége elfeledtette velem a korábbi sérelmeket, összebarátkoztunk. A kopasznyúzó, önző, kapzsi, lusta és élvhajász fickó egy csapásra ügyes, kedves és intelligens sráccá vált, aki úgy boldogul, ahogy tud. Megértettem, hogy velem szembeni gonoszága tulajdonképpen csak atyai szigor, s a nevelésem része volt. Hogy ez bizony a hadsereg, vagy ha úgy tetszik, az élet törvénye. És én kibírtam, megfelelttem, beavatott harcos lettem, akinek jogai vannak! Előd még azt is megengedte, hogy rendes papírral hazamenjek hétvégénként, feltéve, ha minden munkát elvégeztem.

Karácsony előtt nem sokkal egy este Előd, én és egy nememlékszemkicsoda kimenőruhát öltöttünk, felszálltunk a buszra, és a város felé vettük az irányt. A Szalma téren a Nefejejs bisztrót választottuk. Leültünk a piros műbőr stólikra a kör alakú

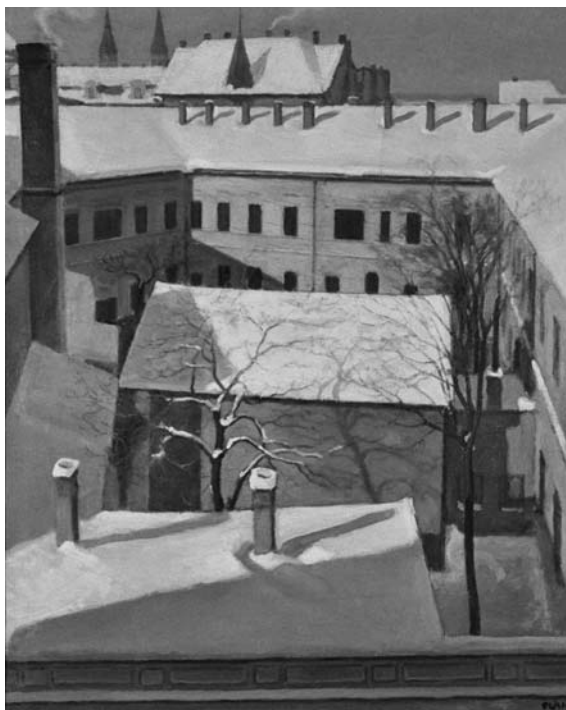
presszóasztalok egyikéhez, s megkezdtük az úgynevezett szórakozást. A szórakozás előrehaladtával egyre érzelmesebben, egyre hangosabban beszélgettünk. Elmondtuk addigi életünket. Bemutattuk családtagjainkat. Beszámoltunk legmélyebb szerelmünkről. Elmeséltük egy-egy nagy szegyenünket, amit még („isten látja lelkemet, drága barátom!”) soha, senki előtt nem fedtünk fel. A végére mi hárman lettünk a világon a legjobb barátok, annyira szerettük egymást, hogy azt már nem is lehetséges elviselni. Meghitt ordításunkat erőteljes csissegés zavarta meg. Körülnéztünk, ki meri félbeszakítani a mi

legeslegdrágább barátunkat, hát látjuk, hogy az egész kocsmában némán bámulja a magasra helyezett tévét. A pultoslány pedig egy széken állva éppen felhangosítja. Utcákat láttunk és tüntető tömeget, civileket és katonákat, fegyverteleneket és fegyvereseket. Lövések dörrentek, füstfelhők emelkedtek, vízágyúk lötték a tüntetőket. Összeszorult a gyomrom, amint egy rohanó férfit géppisztolytűz lökött a falnak.

– Mi a lófütty? – kérdezte bambán Előd. – Hol van ez?

– Románia – felelte valaki –, Temesvár.

Némán figyeltük a csetepatét, nem sok kép volt, egy idő után azt a keveset ismételték, amit már láttunk. A műsorvezetőtől megtudtuk, hogy más román nagyvárosokban is, Bukarestben is áll a bál, és hogy Romániában kitört a rezsim elleni forradalom, és ez az egész Temesváron, egy magyar református pap ügyének kapcsán robbant ki. És hogy ebben a percben is tüntetések és harcok zajlanak országszerte, és a Securitate emberei gyilkolják a népet. Egészen megilletődtem, s heves szeretetet öntött el a tüntetők és a forradalmárok iránt. Még a szemem is könnybe lábadt, amikor eszembe jutott, hogy bizonyára rengeteg magyar is verekszik a hírhedt román halálbrigáddal. De senki sem akadt a kocsmában, akire ne lettek volna

Oláh Sándor festménye

hatással a látottak és hallottak. Előd lassan, lobogó szemmel felemelkedett, közel ment a tévéhez, majdnem aláállt, vigyázzba vágta magát, és magasra emelt állal csüggött a képernyőn.

– Kurva románok! – csikorogta. – Rohadt Securitate!

Percekig állt ott, s amikor megfordult, az arca csupa könny volt! Száját kínlódva szorította össze, a szeme tüzelt, a keze remegett. Döbönt tekintetünkre így szólt:

– Nem szégyellek könnyeket ontani, miközben magyar testvéreim odaát a vérüket hullatják a szabadságért és a függetlenségért!

– Na, azért akad ott néhány román is! – szólt közbe egy hang.

Előd türelmetlen mozdulatot tett a kezével.

– Nem az a lényeg! – és a magasba lökte öklét. – Emberek! Fel romániai magyar testvéreink megsegítésére!

– És a románokéra! – mondta ugyanaz a hang.

– Nem maradhatunk tétlenek egy ilyen történelmi pillanatban! – folytatta Előd felindultságtól elcsukló hangon. – Talán veszélyben a haza, veszélyben a nemzet!

Magyarok vagyunk vagy mi az isten?!

Egy új Előd állt előttem, egy lánglelkű harcos költő. Ragyogott a szememben, amint megismertem új oldalát, a hazáját, honfitársait és a szabadságot szenvedélyesen szerető és tisztelő ifjú hőst. Magam is meghatódtam, s velünk együtt hatódott meg az egész kocsmá, az a néhány tucat ember, s mi bizonyosra vettük, hogy a többi kocsmákban is így vannak ezzel, s így vannak a kopott bérházakban és a lakótelepeken, a belvárosi tetőteraszos lakásokban és a villanegyedekben, és az éjszakai műszakokban és még a kórházakban is, és nyilvánvalóan egész Magyarország egyetlen nagy lángoló lélek, s hamarosan viharként zúdulunk át Erdélybe, hogy megvédjük véreinket!

– Azonnal vissza kell mennünk a laktanyába, hátha riadót fújnak! – jutott eszébe Elődnek, s már indult is.

– Ne siessen olyan nagyon, harcos! – szólalt meg újra az a hang. – Épp most mondja a hadügyminiszter, hogy nem rendelnek el semmilyen fokú készültséget!

A tévé felé fordultunk, ahol is Kárpáti Ferenc közölte velünk, hogy folyamatos kapcsolatban vannak a román hadügyminisztériummal, a helyzet semmilyen szintű katonai mozgósítást nem igényel, mert az ottani események nem fenyegetik Magyarország területi épségét, s más veszély sem...

Így hát maradtunk, s miközben a tévét néztük, még számtalan áldomást mondtunk és fogyasztottunk forradalmár testvéreinkért. Néhányszor meg is könnyeztük hatalmas nagy együvé tartozásunkat, s abban többször is megegyeztünk, hogy „magyarok vagyunk vagy mi az isten”.

Nemesen emelkedett hangulatban indultunk vissza éjfél tájban a laktanyába. Kint a Szalma téren katonai rendészek álltak elénk, igazoltatni akartak, mire Előd a nyakukba borult, testvéreknek és bajtársaknak nevezte őket, s kifejezte reményét, miszerint mi és ők majd vállvetve állunk a vérzivatarban, úgy védjük a szent magyar anyaföldet a mocskos román csizmáktól. Mire amazok – talán hogy annyira ne ragadtassuk el magunkat a nagy magyar testvériségtől – kitéptek a katonakönyvünkből egy-egy betétlapot.

A laktanyát hatalmas felbolydulásban találtuk. Teherautók motorja dohogott a telephelyen, a katonák hordták rájuk a felszerelést, a raktárak előtt fegyvert és lőszert osztottak. A tisztékért dzsipet küldtek. Még hogy nem rendeltek el készültséget!

Amint a századosunk meglátott, magához intett minket. Előd vigyázzba vágta magát, s feszesen jelentkezett:

– Százados bajtárs! Novák örvezető harcszolgálatra jelentkezem!

A százados végigmért minket.

– Maguk hullá részegek! Jó lesz, ha összeszedik magukat, mert dolgozunk van! Egységeket vezényelünk Battonyára, a román határ mellé. Minden századból húsz főt. Készítsenek egy listát! Első körben önként jelentkezőket válasszanak!

Előd összeverte a bokáit.

– Százados bajtárs! A kopasz írnök bajtárssal együtt harci szolgálatra önként jelentkezőnk!

– Ne szórakozzon, Novák, maguk írnökök, itt van magukra szükség!

– Ránk most a hazának van elsősorban szüksége!

A százados fújt egyet.

– Készítsék el azt a listát! Most! Ez parancs! Magukat ne merészeljék ráírni!

Előd öles léptekkel mérte a folyosót, míg én dolgoztam, és szidta a románokat. Egyszer csak eszébe jutott a fegyvere és elviharzott. Hat teli tárral és mindkettőnk géppisztolyával tért vissza. Én közben körbejártam a századot, elkészítettem a listát. Tizenkilenc srác jelentkezett önként. A százados megvakarta a fejét, segítségkérően nézett Elődre.

– Akkor egyet ki kell jelölni.

– A huszadik én leszek, százados bajtárs! –, jelentette ki Előd.

– Nem, nem – ingatta a fejét a százados – magának itt kell maradnia, Novák, és a kopasz is. Örüljenek neki!

– A kopasz már mindent tud, nekem meg kötelességem megvédeni a hazámat és honfitár...!

– Jobb, ha nyugton marad! Jó itt magának, higgye el! Ha odafajul a helyzet, ott majd nem papírgalacsinnal dobálóznak a románok.

Előd sértődötten nézett a századosra.

– Százados bajtárs! Ragaszkodom hozzá, hogy felírjon a listára! A magyar haza, akinek annyival tartozom, s odaát a magyar szabadságharcosok mind ezt kívánják tőlem. Már megbocsásson, százados bajtárs, de... – és kacsintott szilajul –, magyarok vagyunk vagy mi az isten?!

És mondta, mondta hévvel, szenvedéllyel, míg nem a százados a fejét csóválva, de beadta a derekát.

– Hát jól van, Novák, ha ennyire akarja, hát legyen. Menjen Battonyára! Csak meg ne bánja!

Felírtam a listára Elődöt, és gratuláltam neki. Fájdalmas, távolba révedő szemmel, gyenge mosollyal köszönte meg, homlokán már a hadba vonulók szomorkás felhője úszott.

A névsort bezártuk az irodába, a százados meghagyta, hogy Előd vigye magával a hajnali gyülekezésre. Aznap mindannyian felöltözve, fegyverrel az ágyak mellett tértünk aludni.

Négy előtt tíz perccel az alegység-ügyeletes körbejárt, és felébresztette a hús önkéntest. Akkor már valamelyest kijózanodtam, de így még rosszabb lett. Nem tudtam aludni, néztem, ahogy a tizedes a mozdulatlanul horkoló Elődöt rázza. Hiába.

– Hagyd, majd én! – mondtam neki, s kikászálódtam az ágyból.

Erős másnaposság kínzott. Felemeltem az asztal közepén álló vizeskancsót és ittam, aztán Elődnek is töltöttem egy pohárral. Az ágyához léptem, megráztam a vállát.

– Előd! Ébredni kell!

Semmi. Kitartóan rázogattam és szölongattam vagy egy percig, mire magához tért.

– Mi a fasz van? – kérdezte durcásan.

– Kelj fel, indulnod kell!

– Hova?

– Az alakuló térre, a gyülekezésre.

– Milyen gyülekezésre?

– Battonyára kell menetek, a román határhoz!

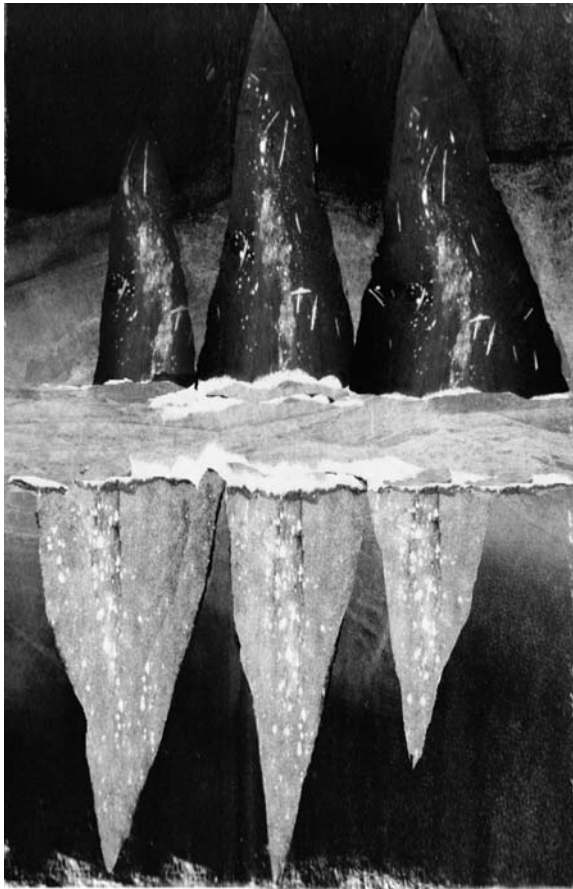
– Kinek?! Nekem?!

Nyeltem egyet.

– Tudod! Megvédeni a magyar hazát és szabadságharcos honfitársaidat.

Bambán és egyúttal dühösen meredt rám.

– Na menj a picsába!

Péter László

Visszafordult a falhoz, fejére húzta a takaróját. Tanácstalanul néztem a kezemben tartott pohár vizet. Megráztam Elődöt.

– Ha nem mész le, megfenyítenek. Felírtad magadat a listára. Harckészültségben komolyan veszik az ilyesmit.

Felült az ágyán, kiverte a kezemből a vizet.

– Húzzál már innen, kopasz! Nem érted, hogy nem megyek sehova?! Én írrok vagyok, baszki, nem tudod felfogni?

Azzal megint visszafeküdt.

– De hát akkor hiányzik egy ember! Te meg felírtad magad a listára! Mint önkéntest.

Pár másodpercig mozdulatlan maradt, aztán hirtelen kipattant az ágyból. Szitkozódva kotorászott rendetlenül lehányt ruhái között,

előhúzta a kulcsosomóját, átvágatott az irodába. Egy perc múlva visszaroobogott, és hozzám vágta a listát. Beugrott az ágyba, vadul csapkodva eligazította a takaróját, és már alóla szólott ki:

– Jó lesz, ha csipkeded magad, kopasz!

Megnéztem a papírt. Előd a saját nevét vastag filctollal átsatírozta, és a névsor aljára odáírta az enyemet. Nem tehettem semmit.

Hatkor gördült ki velünk a konvoj a kapun. Hasra vett géppisztollyal, az egyik Ural platójának legvégében ültem. Láttam, amikor a század reggelizni indult az épületünk elől. Integettek, hujjogtak felénk, Előd azonban épp csak odapillantott, és rögtön el is fordult.

Már leszerelt, mire visszatértem Battonyáról. A románoknak eszük ágában sem volt megtámadni minket, egy puskalövés sem dördült el a közelemben. Nem is azért mondom.